

**A Kultúra Program
2009-es jelentése**

A Kultúra program 2009. évi jelentése

2009 a 2007 és 2013 között tartó Kultúra program harmadik éve volt. A költségvetés keretében összesen 53 millió euró állt rendelkezésre. 34 ország vett részt a programban, amelynek elsődleges célja megerősíteni a közös örökségen alapuló európai kulturális teret, elősegíteni a kulturális és a kultúrák közötti párbeszéd fejlesztését, élénkíteni a kulturális szereplők határokon átvéelő mobilitását, valamint a kulturális termékek és művészeti alkotások áramlását. A program mindezekén túl az EU más céljainak eléréséhez is hozzá kíván járulni, egyebek mellett az egyenlő lehetőségek támogatásával.

A program harmadik évét sikeresnek értékelhetjük, hiszen a kezdeményezésnek 757 intézmény volt részese, és földrajzi értelemben, valamint pályázatait tekintve is jól eloszlott a résztvevő országok között. Mindez azt jelenti, hogy a program hatékonyan támogatja a kulturális sokféleséget, és segíti a kultúrák közötti párbeszédet. A 2007-ben indult egyszerűsítési törekvések pozitív eredményeket hoztak 2009-re. A számok mindazonáltal – legalábbis részben – utalnak az adott országban működő CCP-k (Cultural Contact Point, a Kultúra program koordinátor irodái) hatékonyságára is.

Politikai tartalom és prioritások

2007 óta létezik egy új, EU-szintű szakpolitikai keret a kultúra számára. Ennek, valamint a programnak a céljai hasonlóak, de nem teljesen azonosak. Az erőfeszítések folyamatosak annak érdekében, hogy a két terület között minél nagyobb legyen az összhang. Ezt szolgálja például a koordináció nyílt módszere keretében alakult négy munkacsoport tevékenysége is, amelyek a következő prioritásokat jelölték ki: a kulturális és kreatív iparágak lehetőségeinek növelése, a művészek és más szakmabeliek mobilitási feltételeinek javítása, a kultúra és az oktatás közötti összhang megteremtése, valamint a gyűjtemények mobilitása. A négy munkacsoport, valamint a civil társadalmi szereplők bevonásával működő három ún. strukturált párbeszéd platform a 2009. szeptemberi Európai Kultúra Fórumon, Brüsszelben ismertette tevékenységét.

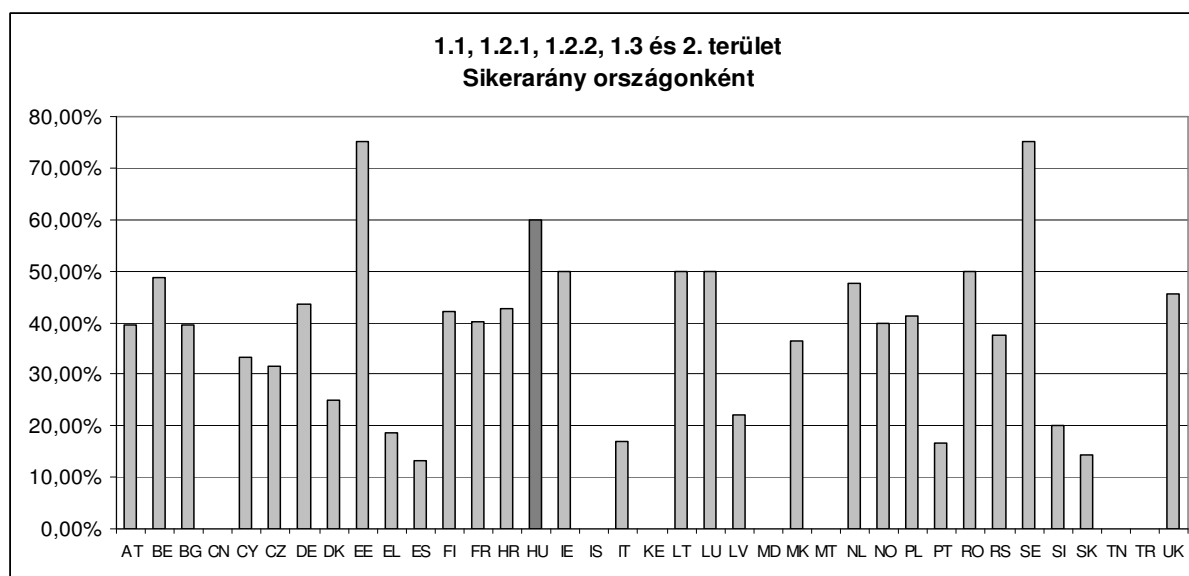
Kultúra és külkapcsolatok

A kultúra fontossága a külkapcsolatok terén továbbra is napirenden maradt. A kulturális együttműködésnek és az interkulturális párbeszédnek a külpolitika fontos részét kell képeznie. A Tanács 2008. novemberi határozatai új stratégiai megközelítést vázoltak a kultúrák közötti párbeszéd külkapcsolatokkal való összefüggését illetően, ami releváns eredményeket hozott az Európai Unió Nyugat-Balkánnal való kapcsolataiban, valamint a Keleti Partnerséget tekintve Örményországgal, Azerbajdzsánnal, Fehéroroszországgal, Grúziával, Moldovával és Ukrajnával, továbbá az összes, az európai szomszédsági politikában részt vevő állammal. A 2009 áprilisában elfogadott Brüsszeli Deklaráció az ACP-országok vonatkozásában vázolta a kulturális szektor fejlesztésében rejlő lehetőségeket és tennivalókat, emellett további együttműködési megállapodások létrehozásán is dolgoznak, például közép-amerikai és más fejlődő országokkal.

A program megvalósítása

A program költségvetését teljes egészében kifizették a pályázók számára. Összesen 749 pályázatot küldtek be, ezek közül 256 projektet választottak ki, amelyek mintegy 43 millió euró támogatásban részesültek. Ezek a mutatók némileg alacsonyabbak, mint 2008-ban, amikor 819 pályázatból 264-et emeltek ki. 2009-ben olaszországi főszervezők 130 pályázatot

nyújtottak be, majd Franciaország (72) és Németország következik (46). Magyarországról 25 projekt pályázott, az újonnan csatlakozott EU-tagállamok közül csak Szlovénia nyújtott be ennél többet (30). Az elfogadott, vagyis támogatásra kijelölt projektek száma Magyarországon 15, ami 60%-os sikerességi rátát jelent, ez a 34 pályázó ország közül a negyedik legmagasabb érték. Hazánknál csak Észtország (3 elfogadott/4 benyújtott pályázat), Svédország (6/8) és Bulgária (12/18) teljesített jobban ezen a téren. A számszerűen legtöbb elfogadott pályázatot Franciaország jegyzi (29). A program keretében kifizetett 43 millió euró a kiválasztott pályázatok alapján oszlott meg az egyes országok között. A 256 nyertes projektben összesen 757 társszervező intézmény vett részt, a 15 nyertes magyar pályázat vonatkozásában ez a szám 37. A beadott projekteknek a három lehetséges célból (a kulturális szektorban foglalkoztatott emberek határokon átnyúló mobilitása, a művészeti alkotások áramlása és a kultúrák közötti párbeszéd) legalább kettőhöz kapcsolódniuk kellett. A nyertes projektek közül 209 jelölte meg a második célt, 206 az első, és 127 a harmadikat. A pályázatokat az altémák széles spektrumából válogatták ki. 109 projekt foglalkozott irodalommal, 86 előadó-művészettel, 78 alkalmazott interdiszciplináris megközelítést, ezeken kívül 54 vizuális művészeti, 53 kulturális örökségi, 44 multimédiás (elsősorban itt volt jelentős növekedés 2008-hoz képest), 21 dizájnnal foglalkozó, 14 építészeti és 5 egyéb témákat célzó pályázat nyert. Ami a célcsoportokat illeti, a kiválasztott projektek 81%-a a nagyközönségnek szólt, 56%-a elsődlegesen a fiatalokat, 39%-a pedig az oktatási intézményeket célozta meg.

Az egyes programterületek eredményei

1.1-es terület – többéves együttműködési projektek

53 jelentkező, 453 szervezet, 16,6 millió euró. Összesen 9 projekt nyert, a sikerráta tehát 17%, ami a program általános sikermutatójánál alacsonyabb. Hazánkból egy pályázatot nyújtottak be, és azt be is választották a támogatott projektek közé. Összesen 7 ország és 101 szervezet jegyzi a 9 nyertes pályázatot. A leggyakoribb célcsoport ezen a területen is a széles közvélemény, valamint a fiatalok voltak.

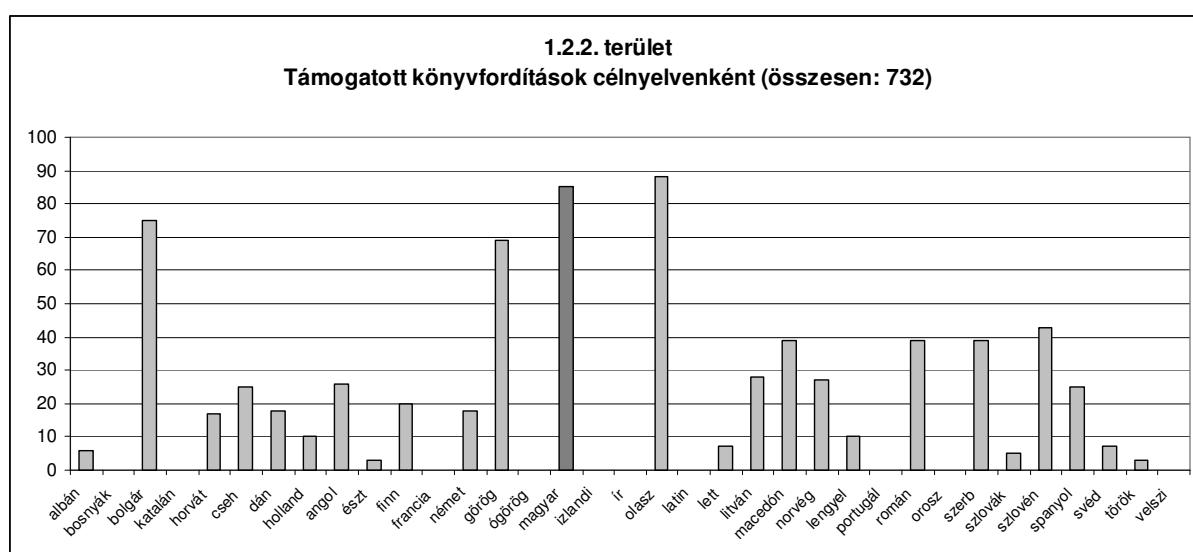
1.2.1-es terület – együttműködési projektek

A 15,4 millió eurós költségvetésű területen az 1323 szervezetet felölő 296 pályázat közül végül 88-at választottak ki. A Magyarországról benyújtott pályázatok 60%-át támogatták, ennél magasabb aránnyal csak három ország büszkélkedhet. A legtöbbször megcélzott

területek: a kulturális szakmai szervezetek, szakértők mobilitása, a műalkotások áramlása, a kultúrák közötti párbeszéd. A projektek 62%-a az 2009-es európai év témájához, a „Kreativitás és innováció”-hoz kapcsolódott.

1.2.2-es terület – irodalmi fordítási projektek

2009-ben összesen 2 millió euró értékben kapott támogatást 370 könyv fordítása. 160-ból 87 projektet választottak ki. A lefordított könyvek negyede angol, hetede francia és tizede német nyelven íródott. A leggyakoribb célnyelv az olasz volt (88 mű a 732-ből), a második pedig a magyar (85). A harmadik legtöbb könyvet (75) bolgár nyelvre fordították le. A program célul tűzi ki, hogy az EU-hoz újonnan csatlakozott országok nyelve minél nagyobb mértékben legyen a fordítások forrásnyelve, ennek ellenére ez továbbra is gyenge pont. A kulturális sokszínűség terjesztése érdekében kívánatos volna ösztönözni az angolra való fordítást, mivel az angol gyakran kiindulási nyelv a további nyelvekre történő átíráshoz. Idén 9 művet fordítanak le angolra, ami az előző évi 0-hoz képest jelentős emelkedés.

1.3-as terület – kulturális együttműködési projektek harmadik országokkal

A terület célszorgái az európai szomszédsági politikában részes államok voltak. 41 jelentkezésből 12 kapott támogatást. A beadott pályázatoknak összesen 236 társszervezőjük volt, a nyerteseknek pedig 78, a projektek 29 országot érintettek.

1.3-as terület – Európa Kulturális Fővárosai

2009-ben befejeződött a 2014-es EKF-címre jogosultak kiválasztása, Umea (Svédország) és Riga (Lettország) lett a győztes. A 2015-ös titulus viselőjének előválasztása elkezdődött, az egyetlen belga város, amely jelentkezést nyújtott be, Mons volt, Csehországból pedig ketten – Ostrava és Pilsen – vetélkednek. A 2010-es kulturális fővárosokra – Essenre, Pécsre és Isztambulra – egy kétszakaszos monitoring folyamat várt, amelynek második szakasza 2009 áprilisában lezajlott. A 2012-es fővárosok (Guimaraes, Maribor) monitoringjának első szakaszára pedig 2009 novemberében került sor. 2009-ben Linz és Vilnius volt az utolsó olyan főváros, amelyet még a hagyományos úton finanszírozott az EU. 2010-től a Melina Mercouri-díj képezi a finanszírozás alapját, az összeget három hónappal az esemény előtt folyósítják.

1.3-as terület – az Európai Unió kulturális díjai

Az Európai Uniónak számos kulturális díja van. Ezek célja, hogy kiemeljék a kulturális és művészeti teljesítményeket, ismertté tegyék őket a nemzeti határokon túl is, ezáltal is

erősítve a mobilitást. A díjak nagymértékben segítik a kulturális sokszínűség és a kultúrák közötti párbeszéd megvalósítását.

Az Európai Unió Kulturális Örökség Díját az Europa Nostra nevű szervezet ítéli oda a kiemelkedő európai kulturális örökségi kezdeményezések számára. A díj célja a magas színvonalú szakértelem és a határokon átívelő cserék támogatása. 2009-ben 138 jelentkezés érkezett, amelyből a zsűri 28-at választott ki a díjra, hetet pedig a nagydíjra, amellyel tízezer euró is jár. A nagydíjat egy magyar projektnek is odaítélték.

A European Border Breakers (európai határokon áttörők) Díjat 2009-ben 10 debütáló zenész kapta, akiknek munkássága átívelt a határokon, és így más országok közönségét is elérték. A díj célja segíteni a feltörekvő könnyűzenei előadóművészeket, egyengetni karrierjüket, felhívni a közönség figyelmét az európai popzene gazdagságára és a határon túli előadókra.

Az Európai Unió Kortárs Építészeti Díjának odaítéléséért a Mies Van der Rohe Alapítvány felel. A zsűri két évente két munkát választ ki: egy pályázó a Kortárs Építészeti Díjat veheti át, egy másik pedig a Különösen Figyelemre Méltó Feltörekvő Építész Díját.

A nemrég alapított Európai Unió Irodalmi Díj célja, hogy felhívja a figyelmet Európa kortárs irodalmának kreatív és sokoldalú értékeire, segíteni a művek Európán belüli áramlását, és felkelteni az érdeklődést a nem-nemzeti irodalmi munkák iránt, hozzájárulva ezzel a kulturális sokszínűséghez és az interkulturális párbeszédhez. 2009-ben 12 ország – köztük Magyarország – egy-egy művét díjazták.

1.3-as terület – elnökségi projektek támogatása

A program minden évben társfinanszírozás keretében vállal részt az aktuális EU-elnökség által kivitelezett projekteken, általában konferenciákban és szemináriumokban. Az erre szolgáló alapokat – 0,4 millió euró összértékben – a Bizottság felügyeli. Az első félévben a cseh elnökség „Fórum a kreatív Európáért” című eseménye, a második félévben pedig a svéd elnökség által szervezett konferencia kapott támogatást.

1.3-as terület – együttműködés az Európa Tanáccsal

A program az Európa Tanács és a Bizottság kultúra területén végzett együttműködését támogatja, 0,2 millió euró értékben. 2009-ben folytatódott az Interkulturális Városok projekt, amely a migráció, az integráció és a társadalmi kohézió interkulturális megközelítését segíti. Szeptemberben sor került a program közbeni értékelésére, amely kiemelten pozitívnak minősítette az elvégzett munkát. A Balkán kulturális örökségének rehabilitációjára is közösen vállalkozott a két szervezet. Ennek keretében támogatták a történelmi falvak és városközpontok megújulását a Balkán számos országában.

2-es terület – éves működési támogatás az európai szinten működő kulturális szervezeteknek

199 pályázatból 60 nyert támogatást. A sikerarány alacsonyabb az egy évvel ezelőttinél, mert 2009-ban megnőtt a fesztiválok finanszírozására beadott pályázatok száma, és ezt a megnövekedett igényt az alapok nem tudták kielégíteni. A leggyakrabban célzott téma az interkulturális párbeszéd volt, a fő célcsoport pedig a művészek, valamint a nagy nyilvánosság.

3-as terület – elemző és információterjesztő tevékenységek támogatása

Ez a terület elsősorban tanulmányokra és értékelésekre koncentrál. A program támogatja olyan elemzések elkészítését, amelyek a Kultúra program szempontjából lényeges témákra irányulnak.

A tevékenységek végrehajtása

2009-ben számos erőfeszítés történt a program egyszerűsítése érdekében, a könnyebb pályázás előmozdítása végett. A programkalauz, amely a legfontosabb tudnivalókat tartalmazza, tovább egyszerűsödött. Ez tartalmaz egy átlány-rendszerű finanszírozási rendszert. A kedvezményezettek választhatnak hároméves időtartamú folyósítást is, ezáltal stabil pénzügyi háttérhez jutva. A módosításokkal kapcsolatos eddigi visszajelzések rendkívül pozitívak.

Információs és kommunikációs stratégia

A program legfontosabb nemzeti közvetítői, valamint a pályázók támogatói a CCP-k, amelyek feladatköreinek és céljainak tisztázása 2009-ben tovább folytatódott. A CCP-eket a Végrehajtó Ügynökségen keresztül támogatták, 2009-ben 1,6 millió euró összértékben. Az információs napok szervezésének 2007-ben indult gyakorlata 2009-ben folytatódott, Brüsszelben, Barcelonában és Vilniusban szerveztek ilyen rendezvényeket. A három eseményen 41 országból összesen 667 résztvevő volt jelen. A Bizottság megújította kulturális weboldalát. Január és augusztus között mintegy 300 000 látogatót regisztrált az oldal, amely összesen 3900 aloldalt és 2800 dokumentumot tartalmaz. Elindították a negyedéves hírlevelet is, amelyet 5600 címre küldtek ki. Mindezek mellett 2009-ben további erőfeszítések történtek annak érdekében is, hogy a támogatott tevékenységek eredményeit minél jobban kiaknázzák és elterjesszék, valamint hogy erősítsék a Kultúra program és a szakpolitikai keret közötti együttműködést és szinergiát.